

IV. ULUSLARARASI KATILIMLI DENEYSEL HEMATOLOJİ KONGRE BİLDİRİSİ

Hematolojik Kanser Hastalarda Kemoterapinin Yan Etkileri İçin Verilen Eğitimin ÖzBakım Gücüne ve Yaşam Kalitesine Etkisi

Yazarlar : Öğrenci Zeynep Olçar - Doç.Dr. Gülendamar Karadağ

Kurum : Gaziantep Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı

GİRİŞ - AMAÇ

Kemoterapi alan hematolojik kanserli hastalarda, kemoterapiye bağlı olarak ortaya çıkan semptomların kontrol altına alınması ve yan etkilerinin azaltılmasına yönelik hastalara kemoterapi semptomlarını ele alma ile ilgili verilen bireysel eğitimin, semptomların rahatsızlık derecesine ne derece etki ettiğini ortaya koymak amaçlanmıştır.

METOD

Çalışma 25 Ocak-30 Mayıs 2016 tarihleri arasında kemoterapi almak için Mustafa Kemal Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi Hematoloji-Onkoloji servisinde yatan ve Hematoloji-Onkoloji günü birlik servisine başvuran hematolojik kanser hastalarla yapıldı. Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurulundan, Mustafa Kemal Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi Başhekimliği'nden yazılı ve çalışmaya gönüllü hastalardan sözlü izin alındı. Araştırmanın örnekleme power analizi ile basit rastgele örneklem yöntemi ile 30 hasta deney grubuna, 30 hasta kontrol grubu alındı. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından literatür taranarak hazırlanan anket formu, EORTC QLQ C-30 Yaşam Kalitesi Ölçeği, Rotterdam Semptom Checklisti, Öz Bakım Ölçeği ile toplandı. Deney grubuna kemoterapinin yan etkilerine yönelik bireysel eğitim verildi. Araştırmada elde edilen veriler SPSS for Windows 21,0 programı kullanılarak tanımlayıcı istatistiksel yöntemler Shapiro Wilk, Mann Whitney U, Wilcoxon ki kare test ile test edilmiştir. Ölçeklerin geçerliğinin test edilmesinde ise Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır.

BULGULAR

Eğitim alan hastaların %60.0'ı, almayanların %53.3'ü erkek eğitim alan hastaların %36.6'sı, almayanların %43.4'ü 61 yaş ve üzeri, eğitim alan hastaların %50.0'si, almayanların %40.0'ı ortaokul-lise mezunu olduğu görülmüştür. Hastaların eğitim alıp almamasına göre ilaca uyum sağlayıp sağlamadığı arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Eğitim alan hastaların %50.0'si ilaca uyum gösterdiği ve almayanların %66.7'sinin ilaca kısmen uyum gösterdiği görülmüştür. Eğitim alan hastaların rol fonksiyonu, emosyonel fonksiyon, sosyal fonksiyon, fonksiyonel ve genel sağlık durumu düzeyleri eğitim almayan hastalarinkine oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Eğitim almayan hastaların fiziksel semptom, yorgunluk, bulantı kusma, ağrı, uyku, iştah kaybı, fiziksel semptom, psikolojik semptom ve rotterdam semptom düzeyleri eğitim alan hastalarinkine oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Eğitim alan hastaların eğitim öncesi ve sonrası Yaşam Kalitesi Envanterinin Fonksiyonel ölçeklerindeki; rol fonksiyon düzeylerinin 4.45, emosyonel fonksiyon düzeylerinin 5.84, sosyal fonksiyon

IV. ULUSLARARASI KATILIMLI DENEYSEL HEMATOLOJİ KONGRE BİLDİRİSİ

düzeylelerinin 5.00, fonksiyonel düzeylelerinin 9.56 ve genel sağlık durumu düzeylelerinin 7.50 oranında artış göstermiştir ($p<0.05$). Eğitim almayan hastalarda ise rol fonksiyon düzeyleleri ön test-son test sonuçlarına göre düşüş görüldüğü diğer bulguların ön test-son test sonuçlarında bir değişim olmadığı görülmüştür. Eğitim alan hastaların eğitim öncesi ve sonrası Yaşam Kalitesi Envanterinin Semptom ölçeklerindeki; yorgunluk düzeylelerinin 14.81, bulantı kusma düzeylelerinin 14.45, ağrı düzeylelerinin 15.56, iştah kaybı düzeylelerinin 21.11 ve konstipasyon düzeylelerinin 7.00 oranında düşüş göstermiştir ($p<0.05$). Eğitim almayan hastalarda ise yorgunluk düzeyleleri ön test-son test sonuçlarına göre artış görüldüğü diğer bulguların ön test-son test sonuçlarında bir değişim olmadığı görülmüştür. Eğitim alan hastaların eğitim öncesi ve sonrası Rotterdam Semptom Envanterinin Alt Ölçeklerindeki; fiziksel semptom düzeylelerinin 5.13, psikolojik semptom düzeylelerinin 2.07 ve rotterdam semptom düzeylelerinin 10.85 oranında düşüş göstermiştir ($p<0.05$). Eğitim almayan hastalarda ise ön test-son test sonuçlarında bir değişim olmadığı görülmüştür.

SONUC

Kemoterapinin yan etkilerine ilişkin verilecek eğitimin hematolojik kanserli hastaların yaşam kalitesini yükselmesine, öz bakım gücünün artmasına ve hastalığa uyum sağlamasına yardımcı olabileceği görülmüştür. Hastalara, hastaneden ayrılmadan önce kemoterapinin yan etkileri ve yan etkilerin yönetimi konusunda planlı bir taburculuk eğitiminin hazırlanması, eğitim sonunda konuyla ilgili eğitim kitapçığı verilmesi ve hastalara bu konularda yardımcı olacak eğitim hemşirelerinin bulunması gerekli önerilmektedir.

ANAHTAR KELİMELELER

Kanser, Kemoterapi, Yaşam Kalitesi, Öz Bakım Gücü, Semptom